

AVD. VI. FÖRHÅLLET TILL TREDJE MAN

31 KAP. HÄNSYN TILL TREDJE MANS INTRESSE

Benämningen tredje man begagnas här såsom beteckning för varje person, som inte är klient eller klientens motpart i en aktuell tvist eller medkontrahent (förhandlingspartner) i pågående förhandlingar om slutande av avtal. Det är alltså en omfattande kategori av personer som här åsyftas. Det kan vara fråga om personer, som advokaten känner till, men det kan också vara fråga om för honom okända personer.

En advokats främsta uppgift är — såsom i detta arbete flerstädes framhållits — att tillvarata klientens intresse, men som allmän regel gäller att han inte får göra detta på ett sätt som kränker eller kan komma att kränka en tredje mans rättsligt skyddade intresse.

En kategori av personer, som härvidlag förtjänar att särskilt uppmärksammas, är klientens borgenärer, även om dessa inte vid den tidpunkt då advokaten handlar är att betrakta såsom klientens motparter, något som de emellertid snart nog kan bli.

En advokat får självfallet inte biträda en klient vid ingående av avtal eller företagande av andra rättshandlingar, som — enligt vad advokaten måste inse — direkt går ut på att skada klientens borgenärer eller som eljest är att anse som otillbörliga mot dem.

I fallet *TSA 1950 s. 20 (12)* vidtog styrelsen sålunda disciplinär åtgärd mot en advokat för det han såsom likvidator i ett insolvent aktieföretag av bolagets medel gjort utbetalningar till en person, som inte hade någon förmånsberättigad fordran hos bolaget.

Även om någon avsikt att skada borgenärerna inte föreligger, kan medverkan till viss åtgärd innebära ett åsidosättande av skälig hänsyn till dem. I fallet *TSA 1961 s. 56 (29)* var fråga om en advokat, som på begäran av dödsbodelägarna i en avliden köpmans dödsbo förordnats till boutredningsman i dödsboet. En preliminär uppgift över dödsboets ställning utvisade brist, men advokaten tillskrev dödsboets borgenärer och meddelade dem att dödsboets tillgångar vid en affärsmässig avveckling av rörelsen syntes honom förslå till täckande av skulderna, varjämte han hemställde till borgenärerna att medge ett betalningsansånd på ca sju månader. Han utfäste sig att i god tid före utgången av denna tid lämna borgenärerna redogörelse över boets ställning. Sedan advokaten ungefär ett halvt år fortsatt den avlidnes rörelse för dödsboets

räkning, sålde han rörelsen till den avlidnes änka för en köpeskilling, som — jämte övriga tillgångar i boet — inte förslog till mer än 41,47 % utdelning till borgenärerna. Först efter det denna försäljning skett underrättade advokaten skriftligen borgenärerna om vad som förekommit.

Styrelsen fann att advokaten, särskilt med hänsyn till de uttalanden och den utfästelse han gjort i sin första skrivelse till borgenärerna, bort före försäljningen av rörelsen underrätta dessa om boets ställning och bereda dem tillfälle att yttra sig i frågan om lämpligaste sättet att avveckla rörelsen. Då advokaten underlätit detta, fann styrelsen att han handlat i strid mot god advokatsed och därigenom åsidosatt sina plikter som advokat. På grund härav tilldelade styrelsen advokaten erinran.

En typ av rättshandlingar, som ofta går ut på att kränka tredje mans intresse, är skenrättshandlingarna. När ett skriftligt avtal eller annan skriftlig handling upprättas för skens skull, torde syftet regelmässigt vara att därmed vilseleda antingen en motpart eller en tredje man (eventuellt en myndighet). Härav följer att en advokat handlar i strid mot god advokatsed, om han medverkar till upprättande av skenavtal eller företagande av annan skenrättshandling.

Två fall, där advokater medverkat till skentransaktioner i syfte att vilseleda tredje man, har förekommit i den disciplinära verksamheten i Sverige.

Det första av dessa fall, *TSA 1957 s. 60 (12)*, gällde en advokat, som biträtt vid upprättande av vissa handlingar för skens skull i anslutning till gåvotransaktioner mellan en yngre man och dennes fader. Sonen hade under ett visst år skänkt sin fader dels en bil, värd 9 000 kr, dels kontant 13 000 kr. Påföljande år skänkte han fadern ytterligare 4 000 kr. Vid mottagandet av sistnämnda belopp fick fadern underteckna två handlingar, som sonens advokat uppsatte, nämligen dels en revers på 26 000 kr, försedd med medgivande till inteckning i en fadern tillhörig fastighet, dels ett avbetalningskontrakt, enligt vilket sonen till fadern med äganderättsförbehåll "sålde" den bil han skänkt fadern. Advokaten ombesörjde reversens intecknande och omhändertog både inteckningen och avbetalningskontraktet för sonens räkning.

Styrelsen fann av omständigheterna framgå att det inte varit kontrahenternas mening att fadern skulle häfta i skuld till sonen, utan att syftet med upprättandet av handlingarna endast varit att, på sätt som ingen av de medverkande närmare klargjort för sig, skapa ett visst skydd mot att fadern genom vårdslös skuldsättning eller andra okloka dispositioner försämrade sin ekonomiska ställning. Styrelsen uttalade att advokaten förfarit olämpligt genom att omhändertaga inteckningen för sonens räkning utan att i samband därmed tillse att sådana hand-

lingar upprättades att det verkliga rättsförhållandet klart framginge. Advokatens förfarande i den delen ansågs emellertid inte böra föranleda disciplinär åtgärd. Däremot fann styrelsen att advokaten åsidosatt sina plikter som advokat genom att, trots sin vetskap om att sonen skänkt bilen till fadern, medverka till upprättande av avbetalningskontraktet med dess oriktiga innehåll. På grund därav tilldelade styrelsen advokaten varning jämlikt RB 8:7 andra stycket.

De i detta fall upprättade handlingarna gav en falsk bild av rättsförhållandet mellan fadern och sonen. I verkligheten hade sonen inte någon fordran hos fadern, och bilen utgjorde faderns egendom, men handlingarna var ägnade att skapa den felaktiga uppfattningen att fadern häftade i skuld till sonen med betydande belopp, att sonen hade pantrett i faderns fastighet och att sonen var ägare till bilen.

Man kan ställa frågan: Vems eller vilkas intresse kunde kränkas genom de för skens skull upprättade handlingarna? Ja, till en början kunde dessa av sonen åberopas mot fadern, som kanske saknade möjlighet att visa att handlingarna gav en osann bild av rättsförhållandet. Men främst var handlingarna ägnade att vilseleda tredje man, nämligen faderns dåvarande eller blivande borgenärer. Att en advokat inte får medverka i ett sådant handlande ligger i öppen dag.

Det andra fallet av medverkan till skenavtal är refererat i *TSA 1966 s. 133 (32)*. Ett aktiebolags rörelse hade under ett räkenskapsår gått med betydande förlust. Vid det efter räkenskapsårets utgång påbörjade bokslutsarbetet visade det sig att styrelsen hade att i bokslutet redovisa en förlust av drygt 235 000 kr. För att dölja detta förhållande upprättade bolagets advokat ett skriftligt avtal mellan bolaget och dess kamrer. Enligt detta avtal, som antedaterades till dag före det sistförflutna räkenskapsårets utgång, köpte kamrern av bolaget vissa, till ett obetydligt belopp nedskrivna maskiner för en köpeskillning av omkring 225 000 kr. Enligt avtalet skulle köpeskillningen erläggas genom en räntefri revers, och bolaget skulle ha rätt och skyldighet att successivt återköpa maskinerna för samma priser som de i avtalet angivna. "Köpeskillningen", 225 000 kr, bokfördes som en bruttovinst i rörelsen, och i årsredovisningen upptogs bolagets förlust till endast ca 10 000 kr. Kort tid efteråt försattes bolaget i konkurs, och därvid upptäcktes vad som förekommit.

Disciplinnämnden fann av utredningen framgå att avtalet mellan bolaget och dess kamrer varit ett skenavtal samt att advokaten varit medveten om att detsamma tillkommit för skens skull och att syftet därmed varit att bolaget skulle kunna undgå att i bokslutet redovisa större delen av den förlust som uppkommit å rörelsen. Nämnden fann att advokaten, med hänsyn till den kännedom han sålunda ägt om avta-

lets karaktär och syfte, handlat i strid mot god advokatsed genom att medverka till upprättande av avtalet. Då advokaten därigenom åsidosatt sina plikter som advokat, tilldelade nämnden honom varning.

Advokatens förfarande i detta fall var uppenbart illojalt mot alla, vilkas intressen aktiebolagslagen sökt tillgodose genom bestämmelser om styrelsens årsredovisning. Disciplinnämndens beslut innebar en tillämpning av RB 8:7 andra stycket, men det kan ifrågasättas om inte en tillämpning av paragrafens första stycke varit motiverad. Det var dock fråga om en åtgärd, som direkt gick ut på att göra det möjligt för bolagets styrelse att medvetet avge en osann årsredovisning.

Sveriges advokatsamfunds styrelse har också reagerat mot att en advokat såsom revisor i aktiebolag lämnat oriktiga uppgifter i av honom avgivna revisionsberättelser. Ett sådant förfarande innebär ett åsidosättande av hänsynen till de personer, vilkas intressen lagstiftaren velat tillgodose genom bestämmelserna om revision, främst bolagets aktieägare och borgenärer.

I fallet *TSA 1956 s. 17 (12)* tilldelade styrelsen sålunda en advokat erinran för det han såsom revisor i ett aktiebolag i revisionsberättelser uppgivit att bolagets räkenskaper var ordentligt förda, ehuru de i verkligheten var i bristfälligt skick, och i fallet *TSA 1960 s. 58 (26)* blev en advokat utesluten ur advokatsamfundet bl. a. därför att han såsom revisor i ett aktiebolag i revisionsberättelserna lämnat osanna uppgifter om arten och omfattningen av den granskning han verkställt som revisor. Båda fallen är av intresse även för bedömande av frågan om vad som är att hänföra till advokatverksamhet, och de har från den synpunkten behandlats tidigare.¹

Inte bara den advokat som biträder en skuldsatt klient har anledning att beakta vad hänsynen till borgenärerna kräver. Även den advokat som biträder en borgenär mot en gäldenär måste avråda från och avböja att medverka till sådana rättshandlingar mellan hans klient och gäldenären, som är illojala mot den sistnämndes övriga borgenärer eller kanske t. o. m. innefattar gäldenärsbrott. I enlighet härmed har man i Danmark reagerat mot advokater, som vid ackord medverkat till utfärdande av s. k. sidolöpare (*SB 1924 s. 25*) eller sökt indriva en sådan (*SB 1936 s. 2—3*).

Ett senare danskt fall, *SB 1944 s. 62—64*, gällde en advokat, som biträdde en klient, vilken inställt sina betalningar och uppdragit åt advokaten att försöka få till stånd någon uppgörelse med borgenärerna. Advokaten, som själv hade fordringar hos klienten, höll ett möte med borgenärerna och lät därefter, utan att på något sätt underrätta dem, gælde-

¹ Ovan s. 16.

nären till honom själv såsom säkerhet för hans fordringar pantsätta ett ägarhypotek på inteckningar, som var belånade i bank. Denna pantsättning förorsakade, sedan gäldenären försatts i konkurs, förlust för borgenärerna. Sagfõrernaevnet betecknade advokatens förfarande såsom en grov överträdelse av advokatplikterna och dömde honom att böta 4 000 kr.

En advokats åtgöranden för klientens räkning kan innebära en rättskränkning även mot annan tredje man än klientens borgenärer. Ett exempel utgör fallet *TSA 1953 s. 44 (15)*. En dam hade avlidit och som enda arvinge efterlämnat en adoptivdotter. I testamente hade den avlidna förordnat att större delen av hennes kvarlåtenskap (huvudsakligen aktier till ett värde av omkring 15 0000 kr) skulle förvaltas av viss banks notariatavdelning och adoptivdottern endast åtnjuta avkastningen därav under sin livstid. Viss livränta skulle utgå till en annan anhörig, och efter adoptivdotterns död skulle kapitalet tillfalla hennes bröstarvingar. Adoptivdottern uppdrog åt en advokat att biträda henne vid boutredningen, och utan hänsyn till vad den avlidna bestämt medverkade advokaten till att aktierna försåldes och pengarna utbetalades till adoptivdottern, som därpå — till förfång för livräntetagaren och sina bröstarvingar — förbrukade alla tillgångar i boet.

Styrelsen fann att advokaten genom sin medverkan till detta olovliga förfogande över kvarlåtenskapen uppsåtligen gjort orätt i sin verksamhet men ansåg vissa förmildrande omständigheter föreligga och tilldelade jämlikt RB 8:7 första stycket advokaten varning.

I detta fall innebar väl advokatens förfarande en viss orätt även mot klienten, såtillvida som hon inte fick sin framtida försörjning tryggad på det sätt som hennes adoptivmoder tänkt sig, men å andra sidan var det på klientens egen önskan som advokaten handlat som han gjort. Åtgärderna utgjorde emellertid en klar kränkning av den rätt som genom testamentet tillförsäkrats livräntetagaren och adoptivdotterns bröstarvingar.

Av hänsyn till tredje man är en advokat också skyldig att iakttaga försiktighet, omsorg och noggrannhet, när han uppsätter och till klienten överlämnar handlingar, som denne avser att förete för annan, exempelvis en framtida medkontrahent. I alldeles särskilt hög grad gäller detta i fråga om intyg, som advokaten på klientens begäran utfärdar om klienten eller om dennes ekonomiska förhållanden. I Danmark har advokatsamfundets disciplinära organ med stränghet reagerat mot advokater, som på klientens begäran utställt s. k. "soliditetserklaringer" med oriktigt eller missledande innehåll, vilka klienterna sedan begagnat sig av t. ex. vid auktionsinrop på kredit.² Ett sådant förfarande

² Se därom *Axel H. Pedersen*, Advokatgerningen I s. 185—187.

skulle otvivelaktigt även i Sverige bedömas såsom grovt otillbörligt och skulle väl i regel också vara straffbart.

I Sverige har emellertid också förekommit ett fall, där advokatsamfundets styrelse genom disciplinär åtgärd reagerat mot en advokat för det han genom upprättande av handling av annan art utsatt en obestämd krets av personer för skaderisker. Fallet, som tidigare behandlats i annat sammanhang,³ är refererat i *TSA 1953 s. 39 (13)*. Det gällde en advokat, som på uppdrag av en klient upprättat ett avtalsformulär, vilket klienten sedermera begagnat på ett sätt som innebar grovt bedrägeri mot ett mycket stort antal personer. Styrelsen ansåg att advokaten brustit i omsorg genom att inte tillse att avtalstexten erhöll en otvetydig avfattning samt genom att begagna formuleringar, som — enligt vad advokaten bort inse — lätteligen skulle kunna missbrukas till allmänhetens förledande. På grund härav tilldelade styrelsen advokaten erinran.

När en advokat biträder den ena parten i en tvist — och särskilt när det är fråga om biträde i rättegång — gäller som allmän regel, att advokaten skall undvika att i onödan blanda in tredje man i tvisten och undvika att i onödan rikta angrepp mot utomstående. *Axel H. Pedersen* har sålunda uttalat: "En advokat må ubetinget undgå at inddrage trediemands person i parternes strid, når det ikke er nødvendigt. Ubegrundede og overdrevne angrep og blotstillelse af trediemand, hvor dette ikke er ubetinget nødvendigt af hensyn til retsforfølgningen, må undgås."⁴

I anslutning härtill har *Axel H. Pedersen* framhållit att det som regel strider mot god advokatsed att framföra angrepp på personer eller institutioner, som inte har anknytning till saken, som inte är tillstådes och som inte genast kan framföra genmäle mot vad som påstås.⁵

Vad *Axel H. Pedersen* uttalat synes oomtvistligt riktigt. Innan advokaten uttalar sig om tredje man på ett sätt som innebär ett angrepp på denne eller är kränkande för honom, måste advokaten omsorgsfullt överväga dels om det finns skäl原因 grund för uttalandet, dels om detta är påkallat för ett behörigt tillvaratagande av klientens intresse.

I ett norskt fall, *NSB 1952 s. 299*, uttalade styret i Oslo krets att en advokat såsom försvarare i ett brottmål i allmänhet inte bör till stöd för försvaret åberopa upplysningar, som innefattar äreröriga beskyllningar mot en tredje man, utan att på förhand ha förvissat sig om att vederbörande tredje man har fått tillfälle att uttala sig om det förhållande som läggs honom till last.

³ Ovan s. 181—182.

⁴ *Axel H. Pedersen*, Advokatgerningen II s. 60. Se också samma förf., Advokatgerningen I s. 79.

⁵ *Axel H. Pedersen*, Advokatgerningen II s. 60.

Utan tvivel är det önskvärt att en advokat följer det råd som kretsstyret sålunda givit, men naturligtvis kan det tänkas situationer, där advokaten kan bli nödsakad att uttala sig om tredje man utan att ha haft möjlighet att förfara så som kretsstyret rekommenderat. Advokaten bör dock aldrig glömma sin plikt att omsorgsfullt överväga om det finns skäligen grund för uttalandet och om detta är påkallat.

Sveriges advokatsamfunds disciplinära organ har vid några tillfällen reagerat mot advokater, som utan giltig anledning i rättegång uttalat sig kränkande om tredje man.

I fallet *TSA 1955 s. 50 (21:I)* tilldelade sålunda styrelsen en advokat erinran för det han i en rättegång, som gällde klander av skiljedom, uttalat att skiljedomen avfattats under inflytande av "tankeförvirring" och att skiljeärendet "icke behandlats på sådant opartiskt och ändamålsenligt sätt som skiljemannalagen föreskriver". Styrelsen fann att advokaten i sin kritik av skiljedomsförfarandet gått utöver vad som varit erforderligt för tillvaratagande av huvudmannens rätt, att hans uttalanden om skiljemännen varit olämpliga och att han därigenom handlat i strid mot god advokatsed.

I fallet *TSA 1962 s. 27 (19)* var en advokat offentlig försvarare för en läkare, som åtalats för bl. a. fosterfördrivning. I sin plädering anförde advokaten att den tilltalades största konkurrens var att finna på stockholmsjukhusens gynekologavdelningar, där man emellertid lade sig vinn om att det hela skedde i legalt oantastliga former, oaktat de sanna skälen för abort merendels sannolikt vägde mindre tungt än i de fall varom i målet var fråga. Styrelsen fann detta uttalande kränkande för de på stockholmsjukhusens gynekologavdelningar tjänstgörande läkarna, och då advokaten inte för ett behörigt tillvaratagande av den tilltalades intressen varit befogad att uttala sig på detta sätt, fann styrelsen uttalandet stridande mot god advokatsed och tilldelade advokaten erinran.

I ett senare fall, *TSA 1971 s. 172 (40)*, hade en advokat såsom offentlig försvarare i ett brottmål vid huvudförhandlingen inför underrätten yttrat ungefär: "Vi har ju pressen här, och det vet man ju hur den skriver; den kan ju skriva vad som helst." Disciplinnämnden fann detta yttrande olämpligt men ansåg inte att advokaten därigenom förskyllt disciplinär åtgärd.

Olämpliga uttalanden om tredje man har föranlett disciplinärt ingripande, även när de fällt i annat sammanhang än inför rätta. I fallet *TSA 1964 s. 47 (17)* tilldelade styrelsen sålunda en advokat erinran för det han, som på uppdrag av ackordscentralen undersökt en köpmans ekonomiska ställning, i brev till ackordscentralen påstått att en av köpmannen anlitad bokföreläsare i flera avseenden grovt misskött sina ålig-

ganden. Styrelsen fann utrett att advokaten framställt dessa anmärkningar utan att dessförinnan med erforderlig noggrannhet undersöka i vad mån fog fanns för anmärkningarna, och styrelsen uttalade att advokaten härigenom brustit i den omsorg han såsom advokat bort iakttaga och förty åsidosatt sina plikter som advokat.

I fallet *TSA 1966 s. 136 (34)* hade en drättselkammare uppdragit åt en advokat att anskaffa upplysningar om en person, som anmält sig som spekulant på en staden tillhörig villatomt. Advokaten anlät i sin tur en f. d. polisman, som efter vissa undersökningar tillställde advokaten en P.M. med utförlig redogörelse för förhållanden, som var i hög grad nedsättande för tomtspekulanten. Advokaten vidarebefordrade denna P.M. till drättselkammaren. Disciplinnämnden tilldelade advokaten erinran för det han åsidosatt god advokatsed genom att till drättselkammaren överlämna polismannens P.M., som innehöll åtskilliga för tomtspekulanten kränkande uppgifter, vilka saknat betydelse för det av drättselkammaren till advokaten lämnade uppdraget.

Även i andra avseenden än de nu behandlade är en advokat skyldig att ta skäligen hänsyn till en tredje mans berättigade intresse.

Ett åsidosättande av sådan hänsyn förelåg till bedömning i fallet *TSA 1971 s. 171 (39)*. En advokat var boutredningsman i ett dödsbo, som hade en fordran hos en person på 60 000 kr mot säkerhet av inteckningar på 100 000 kr. Låntagaren beviljades ett sparbankslån mot säkerhet bl. a. av det överhypotek som sålunda förefanns. Sedan sparbanken underrättat advokaten såsom dödsboets företrädare om pantsättningen av överhypoteket och begärt vissa uppgifter om låneförhållandet mellan dödsboet och låntagaren, dröjde advokaten, trots upprepade påminnelser från sparbankens sida, flera månader med att erkänna denuntiationen och lämna de begärda uppgifterna. Disciplinnämnden fann att advokaten genom detta dröjsmål åsidosatt sina plikter som advokat och tilldelade honom erinran.

Advokatens beteende i detta fall var inkorrekt mot sparbanken men också mot låntagaren, eftersom det kunde fördröja ordnandet av sparbankslånet.

I de frågor som behandlas i detta kapitel innehåller varken DRGA, NRGGA, FRGA eller SRGA någon särskild bestämmelse i vidare mån än att i 46 § tredje stycket andra punkten SRGA föreskrivits att vad som i detta stycke sagts om uppgifter eller uttalanden om vittnen även gäller uppgifter eller uttalanden om annan. Detta innebär att en advokat inte får lämna för tredje man nedsättande uppgifter eller om tredje man göra kränkande eller förklenande uttalanden, där uppgifterna eller uttalandena inte är påkallade för talans utförande eller eljest för ett behörigt tillvaratagande av klientens intressen. Stadgandet i detta avseende

utgör, såsom framgår av ovan refererade avgöranden, en kodifikation av en oskriven regel, som tillämpats i de disciplinära organens praxis.

Som avslutning på detta kapitel må framhållas att utvecklingen under senare år aktualiserat en särskild fråga om förhållandet till tredje man, nämligen advokatens förhållande till ett försäkringsbolag, som på grund av meddelad rättsskyddsförsäkring svarar för klientens kostnader (med undantag för viss självrisk). Advokatens klient är den person som anlitat honom. Försäkringsgivaren kan inte betraktas som klient utan är att anse som en tredje man i den mening, vari detta begrepp här användes.

Man kan därför, såvitt jag förstår, inte uppställa en tes av det innehållet att advokaten i alla avseenden har samma skyldigheter mot försäkringsgivaren som mot klienten. Skulle försäkringsgivarens och klientens intressen komma i konflikt med varandra, skall advokaten i princip stå på klientens sida. Detta betyder emellertid inte att advokaten får åsidosätta all hänsyn till försäkringsgivarens intresse. Han är tvärtom skyldig att undvika allt som innebär missbruk av rättsskyddsförsäkringen, t. ex. att igångsätta kostsamma utredningar, som inte står i någon som helst rimlig proportion till tvisteföremålets värde och som han aldrig skulle drömma om att företaga eller tillråda, om klienten

32 KAP. EKONOMISKT ANSVAR MOT TREDJE MAN

När en fullmäktig inom fullmaktens gränser i fullmaktsgivarens namn företar en rättshandling i förhållande till tredje man, uppkommer enligt allmänna avtalsrättsliga regler ett rättsförhållande mellan fullmaktsgivaren (huvudmannen) och den tredje man, gentemot vilken rättshandlingen företagits, medan fullmäktigen står utanför detta rättsförhållande. Det är huvudmannen, inte fullmäktigen, som har att fullgöra de skyldigheter som följer av rättshandlingen.

Denna grundsats är i princip tillämplig även när en advokat på grund av fullmakt från klienten på dennes vägnar sluter avtal med eller eljest företar rättshandling i förhållande till tredje man.

Emellertid kan — på grund av särskild föreskrift eller till följd av vad god advokatsed kräver — advokaten tänkas ha ett självständigt ansvar för att de skyldigheter som genom rättshandlingen uppkommit gentemot tredje man blir fullgjorda.

Enligt *Axel H. Pedersen* anses de danska advokaterna i mycket stor utsträckning personligen ansvariga för den gottgörelse som tillkommer tredje man till följd av att advokaten på ett eller annat sätt tagit den-

nes tjänster i anspråk för klientens räkning. Inledningsvis framhåller Axel H. Pedersen att advokaten redan på grund av allmänna avtalsrättsliga regler är ansvarig gentemot tredje man, om han handlat utan fullmakt och likaså om han inte för tredje man uppgivit sin klients namn.¹

I anslutning härtill diskuterar Axel H. Pedersen frågan huruvida inte "den offentligretlige stilling, som en advokat indtager", medför avvikelser från den allmänna regeln att en fullmäktig står utanför rättsförhållandet mellan huvudmannen och tredje man. Han framhåller att anledningen till att de offentliga myndigheterna beviljar så vidsträckt kredit till advokater, som gör framställningar på klienters vägnar, uteslutande är den, att myndigheterna litar på att advokaten svarar för kostnaderna, och han anser det ligga i advokatkårens eget intresse att advokaterna tar detta ansvar, så att denna ordning kan bestå.²

Av den översikt som Axel H. Pedersen lämnat framgår att en dansk advokat på grund av särskilt stadgande ansvarar för "tinglysningsavgifter" och att han sedvanerättsligt är ansvarig för alla "gebyrer" till det offentliga, ersättningar till "syn- og skønsmaend", till kolleger, vilkas hjälp han tagit i anspråk, samt till skiljemän och lantmätare, liksom han också är ansvarig för betalningen av responsa och sakkunnigutlåtagen, som han begärt.³ Enligt ett uttalande av Axel H. Pedersen svarar advokaten även för vittneslöner.⁴ Advokatens ansvar består även efter uppdragets upphörande.

Även i England anses en advokat i stor utsträckning skyldig att personligen ansvara för ersättningen till tredje man, vars medverkan han tagit i anspråk för klientens räkning. Redan i annat sammanhang har nämnts att en solicitor "as a matter of professional etiquette" anses skyldig att svara för att den barrister han på klientens vägnar anlitat får sitt honorar.⁵ Enligt vad som uttalats av The Law Society's styrelse skall en solicitor personligen också ansvara för betalningen till ett av honom anlitat sakkunnigt vittne, såvida han inte på förhand klargjort för den sakkunnige att han inte svarar för dennes arvode utan att den sakkunnige har att hålla sig till klienten, och samma synpunkter har styrelsen anlagt i fråga om ersättningen till andra vittnen.⁶

Vad Sverige beträffar är det nog alldeles klart att man inte anser en advokat ha ett så omfattande ekonomiskt ansvar gentemot tredje man.

¹ *Axel H. Pedersen*, Advokatgerningen I s. 168.

² *Axel H. Pedersen*, a. a. s. 169.

³ *Ib.* s. 169—172.

⁴ *Ib.* s. 173.

⁵ *Ovan* s. 363.

⁶ *Lund, Solicitors* s. 88.

Enligt ett uttalande av advokatsamfundets styrelse, publicerat i *TSA 1951 s. 86*, ansåg styrelsen en advokat inte vara skyldig att utlösa hovrättens dom i ett mål, i vilket advokaten biträtt vadekäranden, som förlorat målet. Klientens ekonomiska ställning var sådan att advokaten inte kunde räkna med att få ett utlägg för domslösen ersatt av klienten.

Detta uttalande torde emellertid inte böra uppfattas så, att en advokat aldrig skulle vara skyldig att svara för lösen av expeditioner i klienternas mål och ärenden. I det fall som uttalandet avsåg var det fråga om en expedition, som klienten utan särskild begäran var skyldig att lösa. Har advokaten hos myndighet beställt viss expedition, synes han i varje fall enligt god advokatsed vara skyldig att lösa expeditionen, oavsett om han beställt densamma för angiven klients räkning eller ej och oavsett om klienten tillhandahåller erforderliga medel eller ej. Är klientens betalningsförmåga tvivelaktig, finns det sålunda all anledning för advokaten att begära förskott.

För vittneslöner till vittnen, som advokaten på klientens vägnar inkallat, är advokaten säkerligen inte ansvarig. I ett fall, *TSA 1964 s. 48 (18)*, tilldelades visserligen en advokat erinran för dröjsmål med utbetalning av en vittnesersättning, men detta berodde på att advokaten i detta fall gentemot vittnet utfäst sig att svara för ersättningen.

Anlitar en advokat för klientens räkning en kollega, t. ex. som s. k. platsombud, anses han i Sverige otvivelaktigt skyldig att personligen ansvara för kollegans arvode och kostnader, såvida han inte gjort förbehåll om motsatsen. Denna fråga kommer att närmare behandlas i avsnittet om förhållandet mellan kollegerna.

För arvode till en av advokaten på klientens vägnar utsedd skiljeman torde advokaten varken civilrättsligt eller enligt god advokatsed ha något personligt betalningsansvar.

Den fråga som i praktiken främst förorsakat meningsskiljaktigheter om advokatens personliga ansvar är frågan om ansvarigheten för arvode till sakkunnig, som advokaten anlitat på en klients vägnar. Har advokaten handlat utan fullmakt, eller har han inte uppgivit klientens namn för den sakkunnige, är han självfallet ansvarig för dennes arvode och kostnader, men frågan är, vilket ansvar han har i andra fall.

I den disciplinära verksamheten i Sverige har förekommit några fall, som belyser denna fråga.

TSA 1959 s. 67 (20). På begäran av en advokat avgav en juris professor ett utlåtande, som han tillställde advokaten med brev, i vilket han också meddelade att han tillgodoräknade sig ett arvode av 600 kr. Två månader senare skrev professorn ånyo till advokaten och bad denne översända det begärda arvodet. Intetdera brevet besvarades, och någon betalning erlades ej. Sedan professorn mer än ett år senare anmält för-

hållandet för advokatsamfundets styrelse, betalade advokaten arvodet. Till sitt försvar anförde han väsentligen att han anmodat klienten att skicka arvodet till professorn och att klienten lovat att göra detta. Styrelsen fann att advokaten åsidosatt sina plikter som advokat genom att inte tillse att professorn erhöll betalning och genom att inte besvara professors brev. På grund härav tilldelade styrelsen advokaten erinran.

TSA 1968 s. 67 (26). En advokat var i ett tvistemål rättegångsbiträde åt käranden, som hade fri rättegång. I målet åberopades från kärandesidan ett av en byggnadsteknisk byrå avgivet värderingsutlåtande. Advokaten yrkade i målet att arvodet till byrån skulle ersättas av allmänna medel, men detta yrkande lämnades av rätten utan bifall. Byrån tillställde advokaten en på honom utställd räkning på arvodet, vilken räkning advokaten emellertid vägrade att betala. Disciplinnämnden ansåg inte att advokaten genom denna vägran förfarit oriktigt, men detta motiverades därmed att mot advokatens bestridande inte visats vare sig att uppdraget till den byggnadstekniska byrån lämnats av advokaten (denne uppgav att det var klienten själv som anlitat byrån) eller att advokaten, såsom byrån påstått, för byrån uppgivit att dess arvode och kostnader skulle komma att ersättas av allmänna medel. (Däremot riktade nämnden viss kritik mot advokaten för det han efter mottagandet av byråns räkning inte utan dröjsmål meddelat byrån att han inte ansåg sig betalningsskyldig för räkningen samt för det han inte besvarat ett brev från byrån.)

TSA 1969 s. 58 (36). I ett vid domstol anhängigt ärende rörande ansökan av en omyndigförklarad person om omyndigförklarings hävande biträdades sökanden av en advokat. Sökanden beviljades fri rättegång i ärendet. På begäran av advokaten åtog sig en jägmästare att mot ett avtalat arvode av 2 000 kr avge ett utlåtande rörande det sätt på vilket den omyndige skött sina skogsfastigheter. Utlåtandet avgavs och åberopades i ärendet av advokaten, som yrkade att jägmästarens arvode skulle ersättas av allmänna medel, vilket yrkande emellertid av rätten lämnades utan bifall. Förmyndaren vägrade också att med den omyndiges medel betala arvodet. Jägmästaren krävde advokaten på arvodet. Advokaten bestred detta krav och åberopade att han anlitat jägmästaren i sin egenskap av ombud för den omyndige, vilket han framhållit för jägmästaren, som sålunda enligt advokatens mening fått sitt uppdrag av myndlingen. Till sist betalade emellertid advokaten arvodet jämte ränta för att få saken ur världen.

Disciplinnämnden uttalade att advokaten, om han vid uppdragets överlämnande till jägmästaren avsett att han icke själv skulle svara för betalningen av dennes arvode, varit skyldig att klargöra detta för jägmästaren, vilket uppenbarligen icke skett. På grund härav fann näm-

den att advokaten till iakttagande av god advokatsed bort utan dröjsmål erlægga det avtalade arvudet till jägmästaren, sedan denne slutfört sitt uppdrag. Med hänsyn till omständigheterna och då advokaten slutligen erlagt arvudet jämte dröjsmålsränta, lät nämnden vid det gjorda uttalandet bero.

I det första av dessa tre fall, TSA 1959 s. 67 (20), betecknade styrelsen advokatens skyldighet såsom en plikt att "tillse" att den sakkunnige erhöll betalning. Huruvida detta skall tolkas så, att advokaten ansågs skyldig att personligen svara för betalningen, är väl kanske inte helt klart, men innebörden var sannolikt denna.

I det andra fallet, TSA 1968 s. 67 (26), ansågs det inte styrkt att uppdraget till den sakkunnige lämnats av advokaten, men disciplinnämndens motivering synes tyda på att han skulle ha ansetts betalningsskyldig, om detta varit styrkt.

I det tredje fallet, TSA 1969 s. 58 (36), uttalade nämnden uttryckligen att advokaten till iakttagande av god advokatsed bort betala den sakkunniges arvode, eftersom han inte för denne klargjort att han inte personligen ville svara för betalningen av arvudet. Nu var ju situationen i detta fall såtillvida egenartad som klienten var omyndig, men det finns ingenting i nämndens beslut, som antyder att detta förhållande tillagts avgörande betydelse. Nämndens beslut måste uppfattas såsom uttryck för en allmän princip.

I 9 § SRGA har stadgats att en advokat, om han å klientens vägnar anlitar sakkunnig för verkställande av utredning eller avgivande av utlåtande, och inte vill personligen ansvara för den sakkunniges arvode och kostnader, vid uppdragets överlämnande bör fästa dennes uppmärksamhet härå. Ett häremot svarande stadgande har också upptagits i 7 § FRGA.

Stadgandet är försiktigt formulerat och utsäger inte direkt att advokaten enligt god advokatsed är skyldig att personligen betala den sakkunniges arvode och kostnader, om han inte gjort sådant förbehåll som avses i bestämmelsen.⁷

Det oaktat torde det — mot bakgrund av vad som förekommit i den disciplinära verksamheten — vara befogat att hävda att en advokat till iakttagande av god advokatsed måste personligen ansvara för ersättningen till den sakkunnige, om han inte vid överlämnande av uppdraget till denne klargjort att han inte ikläder sig sådant ansvar. Detta måste anses gälla, även om advokaten för den sakkunnige framhållit att han handlar såsom fullmäktig för viss uppgiven klient.

Advokatsamfundet kan naturligtvis inte genom bestämmelser om vad

⁷ Jfr diskussionen vid allmänna advokatmötet 1969, TSA 1969 s. 293—294.

god advokatsed kräver ändra civilrättens regler, och man får därför räkna med möjligheten att den ovan angivna regeln i vissa fall kan leda till att en advokat enligt god advokatsed anses ha en betalnings-skyldighet, som han kanske civilrättsligt inte har.

Det finns emellertid goda skäl att upprätthålla den angivna regeln om vad god advokatsed kräver. Det synes mig visserligen diskutabelt, om det är riktigt att — som Axel H. Pedersen gjort — hänvisa till "advokatens offentlighetsliga ställning"; en advokat har, såvitt jag förstår, inte någon offentlighetslig ställning i annan mening än att han, liksom t. ex. läkare och tandläkare, blivit offentlighetsligt legitimerad för sin yrkesutövning. Men det råder knappast något tvivel om att en sakkunnig, som anlitas av en advokat, låt vara på en klients vägnar, räknar med att advokaten ansvarar för arvode och kostnader. För upprätthållande av förtroendet för advokatkåren är det angeläget att undvika att en sakkunnig nedlägger ett kanske omfattande arbete i ogrundat för-litande på att advokaten svarar för ersättningen till honom. Mången sakkunnig skulle säkerligen känna sig lurad, om han efter fullgjort arbete hänvisas att hålla sig till en måhända ekonomiskt svag klient för att få betalt för sitt arbete.

Någon orimlig börda tar advokatkåren inte på sig genom att i förhållande till sakkunniga ikläda sig det ansvar som här sagts. Advokaten kan gardera sig genom att begära förskott, och han har alltid möjlighet att undvika personligt ansvar genom att fästa den sakkunniges uppmärksamhet på att han inte ansvarar för ersättningen till denne.